

Salvador Vendrell i Puig, mort al setge de Girona durant el setembre de 1809

*Salvador Vendrell Puig from Canet de Mar at the
Third Siege of Girona in September 1809*

Antoni Cruanyes Becana

Centre d'Estudis Canetencs

L'autor ens mostra una carta de propia mà del brigader canetenc Salvador Vendrell i Puig, membre del cos de resistents que, durant el setge de l'exèrcit francès a la Ciutat de Girona (entre el maig i el desembre de 1809) aplegà un gran nombre de somatents als environs de la Vila de Breda. Gràcies a la inscripció del seu òbit, es té constància que Vendrell morí el 26 de setembre d'aquell any, prop de la muntanya gironina dels Àngels, quan intentaven trencar el bloqueig i aprovisionar la ciutat de queviures.

Paraules clau: Setge de Girona del 1809, Girona, Canet de Mar, Breda, Salvador Vendrell i Puig, General Joaquim Blake i Joyes, brigader, muntanya dels Àngels.

The author shows a handwritten letter by Salvador Vendrell i Puig, a brigadier from Canet de Mar and a member of the resistance that, during the siege by the French Army of the city of Girona (between May and December 1809), brought together a great number of guerrilla fighters to the surroundings of the town of Breda. Unfortunately, thanks to the register of his death, it is known that Vendrell died on 26th September of that year, close to the mountain of Angels in Girona, when the resistance was trying to break the siege and provide the city with food.

Key words: Third Siege of Girona 1809, Girona, Canet de Mar, Breda, Salvador Vendrell i Puig, General Joaquín Blake y Joyes, brigadier, Mountain of Angels.

La guerra del francès s'inicià després de la signatura del Tractat de Fontainebleau, l'octubre del 1806, que establia un pacte mitjançant el qual Napoleó i la Corona Espanyola es dividirien les possessions del regne de Portugal.

Després de diverses agressions militars amb la marina, la infanteria francesa, comandada pel General Guillaume Philibert Duheme, entrà a Catalunya el 9 de febrer del 1808. A mesura que la magna comitiva s'endinsava en el territori català, les viles, castells i places anaren caient sota el seu domini. Entre el 9 i l'11 de febrer, els francesos van obligar a capitular el Castell de Sant Ferran de Figueres, el 13 entraren a Barcelona més de 5.000 homes i 1.800 cavalls, i el 29 del mateix mes, ocuparen la Ciutadella i el Castell de Montjuïc per sorpresa.

Molt aviat els catalans van veure que l'excusa inicial de passar per Catalunya per dirigir-se a Cadis era una mera estratagema d'ocupació del país. No van trigar gaire en produir-se els primers incidents bèl·lics, com els ocorreguts a Manresa, o el mític esdeveniment del Bruc, el 6 de juny del mateix 1808.

La necessitat de crear una resistència sota una provisional

Junta de Defensa del Principat de Catalunya, va obligar a fer una crida massiva als Consells i Universitats de les viles i poblacions catalanes. I pel que sembla, la reacció fou entusiasta, malgrat alguna reticència per part dels veïns que, lògicament, s'oposaren a l'obligatorietat de lliurar queviures, bèsties de càrrega i armes de foc.

Van ser nombrosos els atacs amb emboscades realitzats pels resistents catalans, sobretot durant el trànsit de les tropes franceses pels camins de bosc, que els va comportar moltes baixes. Mentrestant, hi va haver ciutats que resistiren i aguantaren la constant embranzida francesa. En fou exemple la ciutat de Girona que, des del 6 de maig del 1809, resistí heroicament fins a la seva capitulació el 12 de desembre del mateix any.

Va ser en el transcurs d'aquest setge que, la Junta de Defensa del Principat reorganitzà un gran contingent de militars i de brigades civils, sota la direcció del General Joaquim Blake i Joyes, amb un intent de trencar l'encerclament dels francesos a la ciutat i poder introduir-hi proveïments.

La carta que transcrivim no està datada, però per les dades que dona se n'extreu que es devia escriure pels volts de juliol o agost del 1809, atès que s'hi intueix la

«El gran dia per Girona», pintat a l'oli entre 1863 i 1864 per Ramón Martí i Alsina (Arxiu Museu d'Art de Girona).

necessitat d'enviar vitualles a Girona.

Canet col·laborà amb la resistència amb una brigada de miquelets, capitanejats pel comerciant Salvador Vendrell i Puig (*1761 - +1809), fill de la benestant família canetenca formada pel mariner i comerciant Salvador Vendrell i Milans i la seva muller Maria Puig i Mulet. Salvador Vendrell i Puig era casat amb Simfonsa Vaquer i Clausell, membre d'una altra família benestant de la nostra vila.

Els preparatius pel trencament del setge i l'entrada de les provisions s'havia de fer lluny, en indrets poc freqüentats pels ocupants francesos. Així, gràcies a la carta de Salvador Vendrell i Puig, sabem que l'equipament del seu contingent es va fer a prop de la població de Breda.

Malgrat l'entusiasme inicial, a mesura que hom llegeix la carta, es fa palès que aquell agrupament va ser descoordinat i mancat de provisions, material d'ús diari i fins i tot hi va haver alguna deserció.

El document, conservat a l'Arxiu Municipal de Canet diu així:

«Señor Baile y Ayuntamiento de la Vila de Canet.

Ayer a las diez de la mañana llegué con los 168 bagajes de mi cargo a esta de Breda con toda felicidad, y entregué los 32 sacos de arena que conducían según consta del recibo que queda en mi poder firmado vuestra facultad, que no incluyo porque no se extraviara.

Luego de haber practicado esta primera diligencia, solicité disponer el permiso para regresarme a esa con los bagajes o bien yo solo, que fue negado uno y otro, con rigurosas razones. Y con pena de la vida por no ausentarnos de este campamento, que nos condujeron a la tarde, a dónde hay muchos centenares que nos hacen compañía ignorándose el objeto de esta rigurosa operación. Aunque se cree que será por llevar víveres al ejército en Gerona, manteniéndonos acostar del rey, en los términos vigentes (...) y etapa por cada hombre y $\frac{1}{2}$ celemin y $\frac{1}{2}$ (...) Como es lo llevar con todo rigor, no he podido sacar en claro si han mandado alguna ordenanza a este pueblo en solicitud de los que hayan declarado y quizá alguna (...) como sucede a varios pueblos de esa (...). Dos avenidos han presentado

los (...) bagajes que les quedaban con sus correspondientes regidores en esta, y continuamente van llegando animales de todas partes, sin carga, a más de los que tienen por aquí (...). Es largo de explicar lo que pasa y como me falta tiempo, papel y tintero, no puedo extenderme sino lo más preciso. Y último les digo (...) han asegurado, no han dado ninguna señal para que vengan más bagajes a este pueblo, y que tampoco la darán. Que si es así, será una especie de milagro.

De los 16 duros que me entregaron, distribuí 8 a los bagajes en los términos que me ordenaron, y en el día me quedan existentes 6,5 duros, gastándose de ellos para la manutención mía y del animal. Previéndoles que tendré poco dinero si la jornada es larga, que se supone que lo será por cada animal del bagaje, pero no así el del comisionado o regidor de cada pueblo, que se ha de mantener a costa suya, incluyendo el animal. De manera que todo el día tengo empleado en hacer las papeletas y recibos para recoger (...) lo expresado por orden y contraorden que nos transforman al juicio, y es la causa de no haber dado aviso antes (...) y lo verifico ahora con uno de los bagajeros Joseph Umbert, que inmediatamente lo despacharán o lo harán llegar a este su destino.

En los 16 individuos que componen el bagaje, ayer desertó con su animal Ignacio Comas, que me ha sido honroso acusarlo ayer, y librarme yo y salvar también de un chasco, y (...) perseguir lo que les servía de gobierno.

Tengo entendido que alguno de los individuos de nuestro bagaje han soplado a esta (...) vejería que a Canet quedarán los (...) animales que podrían venir (...) y por varios respetos se ocultaban. Y para que no me falte pueden venir con el portador remitirme alguna cosa más, que si sobra ya lo retornaré. Juntamente me traiga dos o tres manillas de papel que aquí no lo hay, ni menos a dónde iremos, y también un tintero de faldiga de hierro.

Si gustan mandar otro mulo para mí, podrán relevar al vecino Miquel Llauger, que es el único modo para que lo dejen salir de aquí, y aún con grande precaución a él que nada le falta y bien tratado.

Por más adelante si puedo no me descuidaré en avisar de lo que interese, pues repito que por mis ocupaciones he practicado más antes. También les prevengo que si tienen gusto puedan relevarme a mi y venir un regidor (...) como hacen otros, pero si se han de incomodar mucho, sufriré hasta el último de la jornada, pero es muy pesado y amargo, en fin, no hay lugar para más. Y queda servidor este su S.S.S. G.B.S. M Salvador Vendrell»

La història corrobora que el trencament del bloqueig gironí fou finalment portat a terme, doncs el general Blake dissenyà astutament l'estratègia. Es dividí en dos el contingent de forces resistents, i mentre una part plantejava la batalla en un dels extrems de la ciutat, provocant el desplaçament de bona part de les tropes franceses per aturar-la, l'altra, carregada de queviures i munició, aprofità la reducció del nombre d'efectius francesos per trencar el bloqueig i entrar a la ciutat.

Pel què sabem, el canetenc Salvador Vendrell anà amb el primer grup. Tot i saber que seria impossible guanyar la batalla degut al nombre ingent de tropes franceses, molts dels catalans es sacrificaren perquè el comboi d'avituallament pogués entrar a la capital gironina.

D'aquesta manera, l'escaramussa degué portar-se a terme per la boscosa muntanya dels Àngels on, malauradament, Vendrell va perdre la vida. Gràcies a l'anotació feta anys després al llibre d'òbits de la parròquia de Canet, pel Vicari Figueras i Pujolar, sabem que Vendrell morí a mans dels francesos el 26 de setembre del 1809, coincidint amb aquest operatiu dels avituallaments.

Funeral de Salvador Vendrell i Puig - 10 març 1818

Llibre òbits de la Parròquia de Sant Pere de Canet núm. 9, pàgina 152

Al marge: «*Funeral de Salvador Vendrell y Puig - die 9 abril 1829 se feu lo novenal ab iguals oficis*».

«En lo die deu de mars del any mil vuit cents divuit, en esta Yglesia Parroquial de Snt Pera y Snt Pau de la Vila de Canet de mar, se han celebrat dos oficis de tres rals de enterro per la anima de Salvador Vendrell comerciant, marit de Simforosa Vaquer, fill lilegitim y natural de altre Salvador Vendrell comerciant y de Maria Puig, conjugues tots de la mateixa Vila de Canet. Lo primer lloch dit Salvador (de edat 47 anys) als vint y sis de setembre del any mil vuit cents y nou, fou mort per los francesos citiadors de Gerona en las montañas dels Angels, en la entrada del Comboy del General Blahque, ahont se trovaba dit Salvador comisionat per capatás de la Brigada de Canet de mar, lo que se me ha fet consat per original autentich de una Judicial declaració de testimoni de vista, manada pendrer en la Coruña als 18 janer de 1818 per lo Brigader Dn. Joseph Mª Carrillo de Alvornoz, Coronel del Regiment Infanteria de Granada».

«Vero est, Joseph Figueras y Pujolar, Pbre. Vicari perpetuo».

Durant la recerca d'informació per aquest article, també s'han localitzat algunes defuncions de canetencs que, tot i no tenir el rang del bigrader Vendrell, també formaren part d'agrupacions de Miquelets i altres resistents que van perdre la vida lluitant contra l'invasor francès.

La relació de baixes canetenques és la següent:

Òbit de Josep Cabot

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 115r

«*Als tres de Octubre de mil vuit cents i nou, en la Iglesia de Canet de mar, Bisbat de Gerona se ha celebrat lo enterro de Josep Cabot fuster, que los francesos mataren lo die quinze de setembre quan venia del citi de Gerona, entre Cassà i Caldas, ab dos oficis de sis sous de caritat*».

«Vero est, Pere Font, Pbre. i Vicari»

Òbit de Bonaventura Pasols

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 115r

«*Als quatre de Octubre de mil vuit cents i nou, en la Iglesia de Canet de mar, Bisbat de Gerona, se ha celebrat lo enterro de Bonaventura Pasols motger, que mataren los francesos lo die quinza de setembre quan venien de somaten del siti de Gerona, entra Cassà i Caldas, i se li an fet oficis de sis sous*».

«Est vero Pere Font, Pbre i Vicari»

Òbit de Josep Boadas Briera

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 121

«*Als catorze Desembre de mil vuit cents i nou, en la present Iglesia de Canet de mar, Bisbat de Gerona, se ha celebrat lo enterri de Joseph Boadas micalet, qui morí en lo citi de Gerona, en dit any. Fill lilegitim i natural de Pau Boadas, fuster, i de Rita Briera, conjugues. Ab dos oficis de sis sous*».

«Vero est, Pere Font, Pbre. i Vicari»

Òbit de Miquel Mas Massuet

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 124r

«*Als trenta un Janer de mil vuit cents y deu en la Yglesia Parroquial dels Sants Pere i Pau de la Vila de Canet de mar, Bisbat de Gerona, se celebrà un ofici de quatre sous per Miquel Mas, jove, que morí en lo siti de Gerona, tenia vint i sinch anys poch mes o menos, fill legitim y natural de Miquel Mas, y de Cathariana Masuet, conjugues*».

«Jaume Roura, Pbre. Vicari»

La nostra població també fou localitat d'acollida de damnificats i refugiats gironins d'aquell dramàtic setge. Alguns d'ells moriren durant la seva estada a casa nostra, i per tant els seus òbits i funerals quedaren reflectits als llibres parroquials de Canet.

La relació és la següent: Òbit de Mns. Pau Villaronga Velada

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 121

«*Als onza Desembre de mil vuit cents i nou, en la present Vila de Canet de mar, Bisbat de Gerona, morí de edat quaranta i sis anys, poc mes o menos, havent rebut los Sns. Sagraments de la Iglesia, lo Pare Pau Villaronga, Comendador de la Mercè de Gerona, fill legitim i natural de Bernabé Villaronga, argenter de Barcelona, i de Maria Velada conjugues. Lo cadáver del qual lo die tretza fou sepultat dintre de la Iglesia de dita Vila, ab un ofici major*».

«Vero est, Pere Font, Pbre. i Vicari»

Òbit de Pau Puguet

Llibre òbits Canet núm. 8 - pàgina 121r

«*Als divuit Desembre de mil vuit cents i nou, en la present Vila de Canet de mar. Bisbat de Gerona, morí de edat vint i un anys, havent rebut lo sagrament de penitencia i extremaunció, Pau Puguet micalet, natural de Pontmajor, fill legitim i natural de Antoni Puguet del Pontmanor, i de Antònia Puget conjugues. Lo cadáver del qual lo die dinou, fou sepultat en lo sementiri de la Iglesia de dita Vila ab una missa resada*».

«Vero est, Pere Font, Pbre. i Vicari»